

## תנו רבנן איזו היא אלמנת עיסה.<sup>1</sup>

**The עיסה taught; who is considered a widow of an רבנן.**

### OVERVIEW<sup>2</sup>

This ברייתא intends to clarify the term 'אלמנת עיסה'. This indicates that the ברייתא is referencing a previous source where the term אלמנת עיסה was used. According to מסכת עדיות משנה of משנה, this ברייתא is referring to the previously cited משנה, wherein ר"י and ר"ב testified that an אלמנת עיסה is כשרה לכהונה. This ברייתא qualifies<sup>3</sup> and limits which אלמנת עיסה is כשרה לכהונה. The גמרא explains that this ברייתא is dealing with people who are accused of being פסול and react either by denying the accusation (צווח) or remaining silent and not reacting (שתק). The ת"ק maintains that the אלמנת עיסה which is מותרת, is one whose only possible פסול is the פסול whom she (may have) married. However there is no involvement in this עיסה of anyone who was accused of any פסול and remained silent. Had there been such an incident the אלמנת עיסה would be פסולה.<sup>4</sup> ר"מ however disagrees and maintains that even if there was a שתוק חלל (according to the ת"ק) or a ממזר (according to the רשב"א) the אלמנת עיסה (who is married to the חלל [ספיקא]) would still be כשרה. The גמרא concludes that רבי יוסי agrees with one of the opinions of ר"מ. This is the view [and גירסא] of רש"י (as [seemingly] תוספות understands it). תוספות has difficulties with this גירסא and therefore changes the גירסא and the interpretation of this ברייתא.

-----  
תוספות asks:

**קשה לרבינו תם על גרסת הספרים דגרסי אלמנת עיסה -**

**The ר"ת has a difficulty with the texts that read אלמנת עיסה** (as in our גמרא, as opposed to just 'עיסה'; omitting the word 'אלמנת' –

**דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה -**

**For if this is so** (that the גירסא is 'אלמנת עיסה'), it would turn out **that ר"י maintains that an אלמנת עיסה is permitted** to marry into כהונה –

**דהא מכשר לקמן<sup>5</sup> שתוק ממזר וכל שכן דמכשיר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא -**

---

<sup>1</sup> See previous תוספות ד"ה אלמנת עיסה for an explanation of the term עיסה (אלמנת).

<sup>2</sup> It is advantageous, for a better understanding of תוספות, to study the entire סוגיא till the משנה on ב' עמוד.

<sup>3</sup> The actual term of אלמנת עיסה was seemingly understood (see previous footnote # 1). It merely required further qualification.

<sup>4</sup> It seems (from רש"י) that this alone (the פסול of שתוק) would be פסול that person, even without a marriage to a (known) חלל.

<sup>5</sup> רשב"א אליבא דר"מ, עיי"ש. This is according to משנה. This is according to לקמן עמוד ב'.

**For** ר"י maintains **later** in the גמרא that (even) a **שתוק ממזר** (one who is silent when (s)he is called a ממזר) **is permitted** to marry into כהונה, **so certainly** ר"י **will permit the widow of the עיסה** (to marry, when there is not even any שתוק); **as it is evident** from the entire **discussion**; that when there is no שתוק at all, everyone agrees that an אלמנת עיסה is כשרה.<sup>6</sup>

**ובפרק עשרה יוחסין (גם זה שם') אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה -**

**אלמנת ר"י an explicitly states that according to** ר"י **פרק עשרה יוחסין** **עיסה is disqualified** from marrying into כהונה.<sup>8</sup> There is an open contradiction between our גמרא which implies (if we are גורס אלמנת עיסה) that אלמנת עיסה is כשרה לר"י and the גמרא in עשרה יוחסין when it is clearly stated that ר"י maintains that an אלמנת עיסה is פסולה!

offers his גירסא and interpretation:

**לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגרס איזוהי עיסה ולענין בת קתני -**

**Therefore the ר"ת erases the word 'אלמנת', and the text reads, 'who is an עיסה';** omitting the word אלמנת. **This ברייתא is discussing the daughter** who was born into this עיסה; not a woman who married into this עיסה.

**וקאי אהאי דתנא בשילהי עדיות העיסה נאמנת לטהר ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר -**

**And this ברייתא is referencing that which the משנה teaches us in the end of מסכת** **עיסה is believed to purify and defile, to distance and to bring close, to prohibit and to permit**.<sup>9</sup> This is the quote of the משנה in עדיות.

**והכי פירושו נאמנת לטהר עצמה בצויחה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה<sup>11</sup> -**

**And this is the interpretation of that משנה<sup>12</sup>:** any member of the עיסה family is **believed to purify itself by either screaming or remaining silent; according to this master as he maintains and according to the other master in the manner that he**

<sup>6</sup> According to the חכמים and ר"מ the פסול of a שתוק is greater than the פסול of עיסה. They both are פוסל a שתוק (in certain instances), but nevertheless are מכשיר the עיסה. It stands to reason that ר"י who is מכשיר a ממזר, should certainly be מכשיר an אלמנת עיסה. See מהר"ם שי"ף ורש"ש. See 'Thinking it over' # 1.

<sup>7</sup> דף עה, א. The גמרא there mentions a three way מחלוקת between ר' יוסי and ר' ת"ק, רשב"ג and ר' יהושע וכו'. The העיד ר' יהושע וכו' subsequently said that they all agree that אלמנת עיסה is פסולה; and disagree with the פסולה.

<sup>8</sup> It is assumable that the term עיסה here and in קדושין refer to the same situation; the same term is used in both places, in regards to the statement of ר' יהושע that אלמנת עיסה is כשרה.

<sup>9</sup> This ברייתא is not referring to the משנה of עיסה וכו' (as ר"י וריב"ב על אלמנת עיסה וכו').

<sup>10</sup> It is actually inserted in the same משנה of עיסה וכו'. In our text the משנה reads 'שהעיסה כשרה לטמא'. It does not mention לטהר ולקרב. See the מפרשי המשנה. The גמרא either had a different גירסא or perhaps is (also) alluding to the תוספתא, which he will cite shortly.

<sup>11</sup> Some are deemed כשר even by שתיקה and others by צוויחה, as the ברייתא elaborates (ר"מ אליבא דת"ק). ר"מ maintains that a שתוק is כשר, and ר"מ אליבא דרשב"א maintains that a ממזר is כשר. According to the ת"ק of the ברייתא however, no שתוק can be deemed to be כשר.

<sup>12</sup> will now digress slightly and explain the משנה in עדיות which the ברייתא is referencing.

**maintains.** The various תנאים in the ברייתא express their views as to when the עיסה is נאמנת.

לטהר ולטמא, לרחק ולקרב, לאסור ולהתיר; משנה will now explain the various categories in the תוספות, how they apply to an עיסה which deals with איסורי חיתון. The expression of -

**לטהר ולטמא שייך לענין ממזרות ונתינות -**

לטהר ולטמא, which the משנה states, is **applicable** concerning the issues of whether this member has a פסול of **ממזרות ונתינות**, which he was accused of –

**כדתנן (קדושין דף עב, ב) ממזרים ונתינים עתידין ליטהר -**

**As we learnt in a משנה that ממזרים and נתינים will eventually be purified.** We see from that משנה that the term of טהרה (and טומאה) apply to ממזרים ונתינים. The expression of –

**לרחק ולקרב שייך אחללות כדתנן<sup>13</sup> הכהנים שומעים לכם לרחק ולא לקרב -**

לרחק ולקרב is **applicable** to **חללות**, as we learnt in a משנה (concerning the איסור of (חללות) **‘the כהנים will listen to you only to distance** certain suspect woman from marrying into כהונה; however they **will not** listen to you regarding **bringing** certain woman **closer** and permitting them to marry into כהונה.

**וכן לקמן (דף כז, א) וריחקום בני משפחה -**

**And similarly later** the גמרא cites a משנה which states that **the family members distanced her** (a suspected זונה) from marrying into כהונה. We see from these two משניות that the term of לקרב ולרחק is applicable for חללות (and כהונה) –

**ולאסור ולהתיר שייך אעבדים<sup>14</sup> -**

**And the expression of לאסור ולהתיר is applicable for slaves.** This concludes תוספות explanation of the various expressions in the משנה. However, תוספות did not conclude his answer as of yet. תוספות continues to explain the terminology of the משנה in the end of עדיות that the ברייתא is referencing.

תוספות asks on his previous assumption that לטהר ולטמא refers to the פסול of נתינים וממזרים:

**והא דפריך בפרק ב' (לקמן דף כח, ב) טמאה וטהורה סלקא דעתך -**

**And that which the גמרא asks in the second פרק ‘how can you think of saying טמאה and טהורה?!’** The גמרא there cited a ברייתא which stated that a child is believed to say that my father stated ‘this family is טמאה and this family is טהורה’. The גמרא asked how you can refer to a family as טמאה or טהורה?! The term טמאה וטהורה refer to טומאה, but not to יוחסין. This seems to contradict what תוספות previously maintained that the term לטהר ולטמא applies to ממזרים ונתינים!

תוספות answers:

**התם דכיל כל פסולי בחד לישנא -**

<sup>13</sup> ר"ג cited previously on this עמוד in the name of ר. עמוד.

<sup>14</sup> This may be because the עבדים can become ישראל מותב through שחרור. See שטמ"ק.

**There** (in the second פרק) **where the ברייתא includes all unqualified categories in one expression**; when they said there משפחה זו טמאה, they were alluding to all types of פסולים, including עבדים and ממזרים, נתינים, חללים –

**הוה ליה למיתני משפחה זו כשרה וזו פסולה -**

The ברייתא **should have taught us 'this family is כשרה and this family is פסולה**; this is the universally accepted terminology for פסולי קהל. That is why the גמרא there asks 'טמאה – וטהורה ס"ד' –

**אבל אממזרות ונתינות לחודא שייך שפיר לשון טמאה וטהורה -**

**However concerning ממזרות ונתינות exclusively** as in the משנה of עדיות where the משנה divides the various פסולי קהל into different categories (as תוספות previously stated), then **it is indeed appropriate** to use the terms of טמאה or טהורה to refer to קדושין in גמרא as תוספות previously proved from the משנה.

עדיות continues to explain the משנה at the end of תוספות:

**ונאמנת דקתני משום לטהר לקרב ולהתיר -**

**And when the משנה taught that the עיסה is believed**; the משנה there stated העיסה 'נאמנת' was used only **on account of** the phrases 'לטהר, לקרב, ולהתיר'; it is only for these instances that it is appropriate to state that the עיסה is – נאמנת

**אף על גב דלטמא ולרחק ולאסור בצויחה או בשתיקה לא שייך נאמנת -**

**Even though that concerning the phrases of לטמא ולרחק ולאסור, it is not appropriate** to say that the עיסה **is believed through צויחה or שתיקה** to be מטמא, מטמא. The term נאמנת can be used only when it supports and is a leniency for the claimant as when the צויחה ושתיקה will be מטהר, etc.; not when the צויחה ושתיקה results in stringency for the accused. Nonetheless the משנה finds it appropriate to use the term נאמנת, since it applies to the positive terms of לטהר, etc. (even though it does not apply to the negative terms of לטמא, etc).

ברייתא our תוספות now, משנה בשלהי עדיות, has concluded explaining the משנה which is referencing that משנה:

**ועלה קתני בברייתא דהכא איזוהי עיסה שנאמנת בצויחה או בשתיקה לטהר הבת -**

**And concerning that ברייתא cited here teaches, what type of עיסה is believed through צויחה or שתיקה** which that משנה stated, that the עיסה **is believed to be מטהר the daughter?** We are not discussing the עיסה, אַלמנָה, a woman who married this עיסה (where there is a חזקת כשרות for the אַלמנָה), but rather we are discussing the עיסה itself, whether the daughter of the עיסה (the family in which one of its members<sup>15</sup> is being

<sup>15</sup> The fact that it is being called an עיסה would indicate that we are not only dealing with the specific individual who was accused, but rather with the family in which this individual was intermingled. See 'Thinking it over' # 2.

accused) who has no כהונה, is permitted to marry into כהונה. The ברייתא continues that the עיסה is –

**כל שאין בה כולי -**

**Anyone, where there is no, etc.** accusation of the various פסולים which the ברייתא enumerates.<sup>16</sup>

אלמנת brings a proof to his contention that we are discussing the עיסה (בת ה), and not the אלמנת עיסה:

**והכי משמע בתוספתא<sup>17</sup> -**

**And it also seems in the תוספתא** that this is the interpretation of the משנה –

**דקתני נאמנת עיסה לטהר ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרוב -**

**It stated there that 'an עיסה is believed לרחק ולקרוב** (and the תוספתא concludes; however) -

**ובאלמנת עיסה לא נגעו -**

**They did not touch** (or discuss) the status of **an עיסה**. We may derive from this תוספתא that the משנה of נאמנת עיסה is discussing (even) the בת העיסה and not (only) the אלמנת עיסה.

will now explain that according to his גירסא of איזוהי עיסה (as opposed to גירסת הספרים of גמרא (who [seemingly] maintains that אלמנת עיסה is discussing (even) the בת העיסה and not (only) the אלמנת עיסה). (לכהונה).

There are two משניות; the משנה cited in our גמרא of כשרה היא עיסה על אלמנת עיסה, and the העיד ר"י וכו' על אלמנת עיסה שהיא כשרה. In addition there is a ברייתא cited in our גמרא that is interpreting one of these משניות. According to the גירסת הספרים it is interpreting the משנה of העיד ר"י וכו' על אלמנת עיסה שהיא כשרה. According to the גירסא of ר"י and the גירסא of ר"ת the ברייתא is interpreting the משנה of נאמנת עיסה.

There is a difference between the משניות which we are referring to. The משנה of אלמנת עיסה is referring to a woman who married a חלל (ספיקא); a person who is known to be a ספק (ספיקא). The משנה of נאמנת עיסה is interpreted by our ברייתא (according to the ר"ת) to be discussing a case of a שתוק; someone who was accused of being a פסול, however we do not know that he is even a פסול. Therefore according to the ר"ת, when the term אלמנת עיסה is used we are referring (with the word עיסה) to a חלל (ספיקא); when the term עיסה alone is used we are referring to an accused פסול, but not to a פסול.

<sup>16</sup> The ברייתא (and the משנה it references) is not discussing an עיסה where one of its members is a known ספק (ספיקא) (as רש"י maintains). In that situation the בת העיסה would certainly not be כשר. Rather the ברייתא is discussing an עיסה where one [of its members] is merely accused of being one of the פסולי קהל. This עיסה is כשרה according to the צווח, only if the accused was ת"ק.

<sup>17</sup> תוספתא דעדיות פ"ג ה"ג.

continues: תוספות

**והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי -**

**And now** (that the ברייתא of עיסה is referring to the משנה of עיסה and not to the משנה of 'אלמנת עיסה'), **there is no contradiction from ר"י** (of our גמרא who maintains that an אלמנה of this עיסה is כשרה) **on ר"י** (in קדושין who maintains that אלמנת עיסה is פסולה). There is no contradiction, for the two ר"י are discussing different cases –

**דהא דאכשר רבי יוסי בשתוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת -**

**For that which ר"י was מכשיר a ממזר** in our גמרא, **he was discussing the daughter of this שתוק** to marry into כהונה, since there is no known ספק פסול on this person; he was merely accused of being a ממזר and therefore by his שתיקה or צווחה he exonerates himself, and (even) his daughter may marry into כהונה, and certainly his widow (who has a חזקת כשרות). In the ברייתא we are discussing an עיסה. There is no known פסול only an accusation of פסול.

**אבל במקום שמזכיר אלמנת עיסה להכשיר אלמנה דוקא ולא הבת -**

**However in a place where אלמנת עיסה is mentioned;** where the issue at hand is whether the אלמנת עיסה is כשרה; since אלמנת עיסה is mentioned, that is an indication that we are discussing specifically whether the אלמנה is permitted but not whether the daughter is permitted. The reason why the term אלמנת עיסה is used is to indicate that at most we can be מכשיר the אלמנה, but we can certainly not be מכשיר the בת. This teaches us that the case of אלמנת עיסה is where there is a known (ספיקא) ספק concerning the עיסה. Therefore the אלמנה who has a חזקת כשרות is כשרה; however the בת who has no חזקת כשרות is פסולה לכהונה.

**כדמוכח בקדושין (דף עה,א) ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה -**

**As is evident in קדושין, מסכת קדושין, and there in a case where there is a ספק (ספיקא) of** even the אלמנה **from marrying into כהונה;** regardless that she has a חזקת כשרות and he is certainly פוסל the עיסה בת –

**כדמוכח נמי בקדושין -**

**as is also evident in קדושין.**<sup>18</sup>

ר"ת offers an additional proof to the interpretation of the תוספות

**וכדברי רבינו תם משמע בירושלמי<sup>19</sup> -**

**And in תלמוד ירושלמי it is also indicated as the ר"ת stated –**

**דקתני איזהו עיסה כל שאין בה לא ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים -**

**For it states there in a ברייתא 'what is an עיסה? Anything that has no mixture of a ממזר, a נתין, and no slaves of kings;** the ירושלמי continues –

<sup>18</sup> See previous footnote # 7.

<sup>19</sup> דף ז,א. In our ירושלמי it is on פ"א ה"ט.

**רבי מאיר אומר כל שאין בה אחד מכל אלו בתה כשרה -**

**כשרה is עיסה that has none of the above, the daughter of this עיסה ר"מ said any** – ירושלמי this concludes the citation from the 'לכהונה

**אלמא דבכשרות דבת מיירי ולא באלמנה -**

**It is evident from the concluding words of ר"מ in this ירושלמי that we are discussing the כשרות status of the daughter and not (merely) of the אלמנה.**

פירוש ר"ת presents a difficulty with the תוספות

**ומיהו קשה לרבינו שמשון בן אברהם -**

**However, the רשב"א has a difficulty with this interpretation –**

**כיון דהך ברייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות -**

**Since (as the ר"ת maintains) that the intent of this ברייתא (of עיסה ת"ר) is to explain that משנה at the end of (עיסה נאמנת לטהר וכו') – מסכת עדיות**

**אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין צווח בין שתק כשר –**

**If this is correct, then ר"מ who maintains in this ברייתא (according to the ת"ק) that a חלל is כשר whether he protested or whether he was silent (when he was accused of being a חלל) -**

**אם כן היכי מפרש האי דקתני לרחק –**

**If this is so, then how can ר"מ explain that which the משנה (in עדיות) states that an עיסה will be distanced, which is referring to a חלל. The ר"ת previously explained that the expression in that משנה of לקרב ולרחק is referring to one who is accused of being a חלל. Under certain circumstances (if he is צווח) it will be (מותר) לקרב and under other circumstances (שתק) it will be (אסור) לרחק. However, concerning a חלל, ר"מ maintains that he is always מותר. What did the משנה mean when it states that there is a situation of לקרב and לרחק (by a חלל)?!**

answers: תוספות

**ואומר רבינו יצחק הא דמכשר רבי מאיר חלל שותק -**

**And the ר"י answers; that which ר"מ permits a חלל שותק to marry into כהונה –**

**הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו וצווח -**

**This ruling is valid only in a case where afterwards (after his initial שתיקה on the accusation of him being a חלל) he is again asked (by בית דין), if he is indeed a חלל or not; and he protests that he is not a חלל. In this case we disregard his initial שתיקה and say that we accept his ultimate צויה (this is included in the לקרב) –**

**אבל אם לעולם שותק פשיטא דפסול -**

**However if he always remains silent and does not protest this accusation that he is a חלל, then obviously he is פסול. Therefore we can now understand –**

**והא דקתני נאמנת לרחק אם לעולם שותק:**

that which the משנה stated that the עיסה may be believed to rule לרחק by a חלל and be אסור; it is in a situation where he is always silent, and never denies the accusations that he is a חלל.

## SUMMARY

If the גירסא in the ברייתא is עיסה; then the ברייתא is referring to the משנה (ספק (ספיקא) חלל) is (ספק) (one who was married to a חלל) אלמנת עיסה that an העיד ר"י וכו' of כשרה. The ברייתא is limiting this היתר to exclude (certain) cases of שתוק. All the תנאים of this ברייתא (ר' יוסי and) agree that an אלמנת עיסה without issues of שתוק is פסולה. ר' יוסי argues that תוספות מותרת.

therefore is עיסה (אלמנת) גורס איזוהי עיסה (omitting) and the ברייתא is referring to the different משנה of אלמנת נאמנת. According to this ברייתא, that משנה is discussing cases of accused פסולים only (no known פסולים). In those instances even the בת (ספק פסול) then ר"י maintains that even אלמנת עיסה is פסולה and certainly the בת העיסה is פסולה.

## THINKING IT OVER

argues<sup>20</sup> that since ר"י is מכשיר בשתוק ממזר he should certainly be מכשיר by (רש"י) (according to תוספות understanding of) סוגיא. The entire אלמנת עיסה. כשר then an אלמנת עיסה is certainly כשר.

However this may be true for the חכמים and ר"מ of the אלמנת עיסה; however ר"י (who is not cited in this ברייתא) may maintain that by an אלמנת עיסה (who was married to a known חלל) (ספק) (ספיקא) there is more reason to be פוסל her, than to be פוסל a (ממזר) שתוק, who is not a known פסול (ספק) (ספיקא).<sup>21</sup>

2. According to תוספות it seems that the ברייתא is dealing with a person who was accused of being a פסול.<sup>22</sup> Why then does רשב"א use the expression (in the ברייתא) 'איזוהי וכו' כל שנטמע בה ספק חלל'. The term נטמע indicates that a ספק חלל was intermingled in the family,<sup>23</sup> and not merely an accused חלל.<sup>24</sup>

<sup>20</sup> See footnote # 6.

<sup>21</sup> It is seemingly not sufficient to claim that since the גמרא relates the opinion of ר"י to the opinion of ר"מ then that proves that ר"י agrees with ר"מ (even) concerning אלמנת עיסה. This is not necessarily so. The גמרא merely connects the versions of ר"י to the two versions of ר"מ regarding ממזר ושתוק חלל (that there are reasons either way). However concerning אלמנת עיסה, it is possible that ר"י maintains that it is more severe than a פסול שתוק! See אות סה.

<sup>22</sup> See footnote # 15.

<sup>23</sup> See previous אלמנת עיסה.

<sup>24</sup> קושית הבאור למהר"ם שי"ף אות (מ).